

Handläggare
Niclas Olund
Telefon: 08-508 25 255**Till**
Socialnämnden
2020-10-20

Arbetet med äldre hemlösa kvinnor och män med tyngdpunkt på samverkan kring äldre med psykosociala problem

Redovisning av budgetuppdrag

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner redogörelsen för budgetuppdraget att följa upp arbetet med äldre hemlösa kvinnor och män, med tyngdpunkt på samverkan kring äldre med psykosociala problem.

Gunilla Ekstrand
tf förvaltningschefJenny Swärd
avdelningschef

Sammanfattning

I syfte att bättre kunna möta behoven hos äldre personer som lever i hemlöshet har socialförvaltningen under de senaste åren genomfört ett flertal satsningar.

Socialförvaltningen har en äldrelots placerad på socialjouren som arbetar med att söka upp personer över 65 år i gatumiljöer. Nära äldrelotsen arbetar en socialsekreterare från Enheten för hemlösa med ett uppdrag kring förstärkt myndighetsutövning på fältet. Förvaltningen har ställt om ett våningsplan vid Monumentet till seniorboende för hemlösa äldre. Vidare tillhandahåller förvaltningen subventionerade drogfria akut- och utredningsplatser för personer över 65 år på stöd- och omvårdnadsboenden. Förvaltningens arbete med matchning av klienter till rätt boendeform har förstärkts genom satsningen på en placeringssamordnare.

Staben
SocialtjänstavdelningenStorforsplan 36
Box 44
123 21 Farsta
Telefon 08-508 25 255
Växel 08-508 25 000
niclas.olund@stockholm.se
stockholm.se

Bakgrund

Enligt uppdrag i Stockholms stads budget för 2020 ska socialnämnden i samarbete med kommunstyrelsen och äldrenämnden och i samverkan med stadsdelsnämnderna följa upp arbetet med äldre hemlösa, med tyngdpunkt på samverkan kring äldre med psykosociala problem.

Stockholms stad använder följande definition av hemlöshet:

- Som personer i hemlöshet räknas de som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande samt är hänvisade till tillfälliga boendialternativ eller som sover utomhus.
- Personer som bor på institutioner, i familjehem, annan vårdinrättning eller akuta boendelösningar och som inte har någon bostad ordnad vid en eventuell utskrivning räknas också som levande i hemlöshet.
- Som personer i hemlöshet räknas också de som tillfälligt bor hos olika kamrater eller bekanta (max tre månader).

Däremot räknas inte de som bor i andra hand eller hos någon anhörig som personer i hemlöshet. Inte heller personer som bor i en försökslägenhet, i Bostad först eller inom Stiftelsen Hotellhem i Stockholm (SHIS) med tidsbegränsat andrahandskontrakt (med undantag för barnfamiljer se nedan).

För personer med hemmavarande barn under 18 år räknas däremot boende i försökslägenhet eller inom Stiftelsen hotellhem i Stockholm (SHIS) som en hemlöshetssituation. Anledningen till att en bredare definition används för barnfamiljer är att de aktuella boendelösningarna inte är permanenta, samtidigt som de berör barn.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialtjänstavdelningen.

Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet 2020-10-14. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet 2020-10-15.

Ärendet

I syfte att bättre kunna möta behoven hos äldre personer som lever i hemlöshet har socialförvaltningen under de senaste åren genomfört ett flertal satsningar.

Det har också införts en ny skrivning i riktlinjerna för ärendansvar mellan stadsdelsförvaltningarna i syfte att stärka arbetet med målgruppen. I riktlinjerna står följande:

”Vid en ansökan om stöd från en hemlös person, 65 år och äldre, görs en gemensam initial bedömning av individ- och familjeomsorg, funktionsnedsättning och äldreomsorg. Därefter utreder utsedda handläggare i samråd utifrån sina respektive kompetensområden.

Kostnaderna avseende boende fördelas jämnt mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg om boendet ger stöd dels för missbruk och dels för insatser som motsvarar insatser inom äldreomsorg. Kostnader som avser behandling för missbruk/beroende är individ- och familjeomsorgens ansvar.”

Detta innebär ett ökat ansvar för stadsdelsförvaltningarna att samverka och hitta gemensamma lösningar vid ansökan från en äldre person som lever i hemlöshet.

Äldrelots

Socialjourens äldrelots har huvudansvaret för det uppsökande arbetet riktat till hemlösa personer, 65 år och äldre. Lotsen besöker regelbundet exempelvis dagverksamheter, Centralstationen, Cityterminalen och andra platser där de äldre vistas. Funktionen har funnits sedan 2018 och äldrelotsen har byggt upp kunskap kring vilken väg som är tänkbar för den äldre för att nå en långsiktig boendelösning.

De äldre hemlösa personer som lotsen kommer i kontakt med är en heterogen grupp med olika bakgrund och problematik. Gemensamt är att de har en inkomst i form av pension och därför kan behöva extra stöd i att lyfta fram sina stödbehov i kontakt med socialtjänsten. Gemensamt är också en sårbarhet i form av åldersrelaterade sjukdomar, både fysiska och psykiska som till exempel minnesproblematik eller liknande.

Att en och samma person följer den äldre genom processen har också visat sig vara en fördel då äldrelotsen intar en samordnande roll för att väva samman olika former av stöd och insatser, från sjukvård, socialtjänst, frivård etc. Detta minimerar antalet kontakter för individen och skapar trygghet och förtroende i länkingsprocessen som kan sträcka sig över tid.

Socialjourens äldrelots har under första halvåret 2020 arbetat aktivt med 19 hemlösa personer över 65 år som vistas i Stockholms Stad, varav 14 män och fem kvinnor. Könsfördelningen är liknande som i den nationella hemlöshetsstatistiken, enligt vilken ungefär två tredjedelar av de personer som lever i hemlöshet är män. 17 av personerna är aktualiserade på socialtjänsten, 10 av dem har beviljats ekonomiskt bistånd och/eller tillfälligt boende och fyra personer har beviljats boende med stöd eller omsorgsboende. De personer som äldrelotsen har arbetat aktivt med har i större utsträckning psykisk och fysisk ohälsa än missbruksproblematik.

Det har skett en minskning av antal ärenden i jämförelse med samma period 2019 då äldrelotsen arbetade aktivt med 36 individer över 65 år, 29 män och sju kvinnor. Med anledning av coronaviruset/covid-19 har äldrelotsen inte kunnat genomföra uppsökande arbete i samma omfattning som förut och detta kan ha påverkat antalet ärenden. Under en period i våras minskade antalet hemlösa personer i offentliga miljöer, med anledning av pandemin och att många bokades in på akutboenden. Flera dagverksamheter där äldrelotsen bedriver uppsökande arbete var under samma period stängda eller hade begränsad verksamhet. Dessa arenor utgör en viktig plats för kontaktskapande och möjlighet till att fånga upp målgruppen. Förvaltningens uppsökare har också fått anpassa sina utåtriktade verksamheter med anledning av covid-19 för att säkerställa medarbetarnas arbetsmiljö. Andra möjliga förklaringar till minskningen i antalet ärenden är att det tidigare kan ha funnits ett uppdämt behov då äldrelotsens uppdrag var nytt samt att stadsdelarna nu fått bättre kännedom om de nya insatserna för äldre hemlösa och att behovet av stöd av äldrelots därmed minskat.

Förstärkt myndighetsutövning på fält

2019 inrättades en funktion på Enheten för hemlösa som är särskilt riktad mot att arbeta med personer 65 år och äldre. Uppdraget är att i nära samarbete med äldrelotsen på Socialjouren utreda socialtjänsttillhörighet för personer som äldrelotsen kommer i kontakt med. Satsningen har fortsatt under år 2020 och har under året fokuserats på att med att ta fram nya arbetssätt och även kunna stötta personer med samsjuklighet mellan missbruk/beroende och psykisk ohälsa i kontakten med socialtjänsten.

Socialsekreteraren från Enheten för hemlösa har ett regelbundet samarbete med och är dagligen ute i olika frivilligorganisationer, bland annat Frälsningsarmén, Stadsmissionen, Brukarföreningen, och Vid din sida. Socialsekreteraren besöker

frivilligorganisationernas verksamheter och möter upp målgruppen där den finns och motiverar till vidare kontakt med socialtjänsten. Socialsekreteraren har även möjlighet att bevilja akuta insatser på plats. Under året har socialsekreteraren haft kontakt med 25 individer, åtta kvinnor och 17 män, varav 15 individer som var över 65 år har fått hjälp att aktualiseras vid stadsdelsförvaltning eller annan kommun för utredning.

Placeringssamordnare

Funktionen placeringssamordnare har funnits inom förvaltningens boende- och behandlingsenhet sedan 2019. Placeringssamordnaren har uppdraget att vara behjälplig kring förfrågningar och att koordinera placeringar efter uppdrag från beställare. Handläggare vid stadsdelsförvaltningarna kontakter placeringssamordnaren för att få hjälp med att hitta adekvata placeringar i processen ur hemlöshet.

En huvudsaklig del av placeringssamordnarens uppdrag är att möta intentionen i lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård. Enligt gemensamma riktlinjer mellan Stockholms stad och Region Stockholm ska planering inför utskrivning påbörjas kort efter inskrivning för att den enskilde ska få en trygg och stabil utskrivning och att behov av vård- och omsorgsinsatser ska tillgodoses. Placeringssamordnaren prioriterar personer inskrivna inom slutenvården och som är i behov av en boendepacering vid utskrivning. Andra typer av ärenden gäller exempelvis individer som redan är placerade inom socialförvaltningens boende- och behandlingsenhet men är redo att gå vidare, individer som vräks ur eget boende, individer placerade på HVB utanför stadens verksamheter, samt aktualisering av individer som inte är kända sedan tidigare och där handläggaren önskar snabb hjälp med att finna lämplig placeringsform.

Placeringssamordnaren har kunnat konstatera ökad efterfrågan. Funktionen har varit involverad i 85 individuella ärenden under 2020. Av dem har ett 20-tal varit relaterade till LUS (lag om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård).

Placeringssamordnaren har genomfört intervjuer med brukare som placerats inom ramen för LUS. Intervjuerna visar att brukarna känner sig hjälpta och bra bemötta men att många känner en oro för framtida boendelösningar. Coronapandemin har bromsat in antalet informationsmöten med stadsdelsförvaltningarna. Förvaltningen försöker med anledning av det att hitta en annan lösning för

information och dialog. En referensgrupp med enhetschefer träffas regelbundet för att diskutera vilka behov som finns gällande målgruppen för LUS.

Placeringssamordnaren har besökt och informerat biståndshandläggarna på stadsdelsförvaltningarna om möjligheten att placera äldre hemlösa män och kvinnor och män utan pågående insats på Monumentet, vilket är ett annat träningsboende inom socialförvaltningen.

Informationssatsningen mot stadens biståndshandläggare har medfört ökad kännedom om, och fler placeringar på, förvaltningens boenden för målgruppen. Hittills har socialförvaltningens boende- och behandlingsenhet kunnat tillgodose behovet av boendeplatser för äldre personer i hemlöshet.

Akutplatser

Målgruppen för akut- och utredningsplatserna är personer från 65 år och äldre som befinner sig i akut hemlöshet utan missbruksproblematik. Under projektiden har tre boendeplatser varit reserverade på Ljungbacken. För särskilt utsatta kvinnor inom målgruppen har plats erbjudits på Syrenens skyddade stödboende.

Möjligheten att akutplacera kvinnor och män i målgruppen har inte använts i någon stor omfattning. Tre kvinnor har hittills under året akutplacerats på Syrenen, samtliga med komplexa vårdbehov (psykiska och fysiska funktionshinder). På Ljungbacken/Edshemmet har färre än tio akutplaceringar av män ur målgruppen gjorts, vilket är en minskning jämfört med 2019. Samtliga placeringar har varit adekvata och samtliga brukare har trivts med sin placering och velat vara där. Platserna är subventionerade även 2020.

Vad orsaken är till att färre personer placerats i år är oklar. Det skulle kunna bero på att personer i målgruppen snabbare får placering till exempel på Monumentet i och med att kännedomen om den möjligheten ökat, men det är inte klarlagt.

Det finns ett behov av funktionshinderanpassade platser. Många har såväl fysiska som psykiska funktionsnedsättningar. På Ljungbacken skall det byggas fem funktionshinderanpassade rum i en paviljong.

Seniorboende på Monumentet

I kommunfullmäktiges budget för 2018 fick socialnämnden i uppdrag att i samarbete med äldregruppen stärka kapaciteten att tillgodose behovet av stadigvarande boendeplatser för äldre personer i hemlöshet.

Under våren beslutade kommunfullmäktige om en extra satsning för målgruppen vilket möjliggjorde att Socialförvaltningens boende- och behandlingsenhet kunde ställa om platser på stödboendet Monumentet till ett boende för personer över 55 år. Boendet består i dagsläget av 18 platser.

Boende- och behandlingsenheten tillhandahåller också subventionerade, drogfria akut- och utredningsplatser på stöd- och omvårdnadsboende för äldre hemlösa kvinnor och män över 65 år. I nuläget är samtliga platser belagda, varav fyra av kvinnor. Placeringstiderna har gått ner något jämfört med förra året.

Personalgruppen på Monumentet består av boendestödare, gruppleddare samt biträdande enhetschef. Många brukare har hemsjukvård och ett par har avancerad sjukvård i hemmet, ASIH. Cirka 80 procent av de boende har hemtjänst. Risken finns att alltför fysiskt sjuka personer placeras på Monumentet, då det finns begränsat med ordinarie boendestöd. Omvårdnadsbehoven hos de boende har ökat.

Behovet av kompetensutveckling för personalen har ökat, framförallt om gruppen äldre äldre, det vill säga över 80 år. Till exempel är inte MI (motiverande samtal som syftar till att uppmuntra hälsobefrämjande beteendeförändringar) den huvudsakliga och mest användbara metod för denna målgrupp som snarare behöver olika former av omvårdnadsinsatser.

Insatserna bidrar till att äldre hemlösa får ett tryggt boende med individuellt anpassat stöd. Monumentets seniorboende är en viktig insats för gruppen äldre i hemlöshet utan missbruksproblematik då de oftast inte är berättigade till andra boendeinsatser inom socialtjänsten.

Gamlebo är ett alternativ för de personer i målgruppen som har så pass omfattande stödbehov att de är berättigade till vård- och omsorgsboende.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen konstaterar att de insatser som förvaltningen under de senaste åren har riktat mot målgruppen personer 65 år och äldre som lever i hemlöshet har gett resultat vad gäller såväl antalet personer som har kunnat länkas vidare till ordinarie stödsystem som antalet personer som beretts tillgång till mer stadigvarande boendelösningar.

Det är framförallt funktionerna äldrelots, placeringssamordnare samt seniorboende på Monumentet som gett tydliga resultat. Vad gäller funktionen förstärkt myndighetsutövning på fältet har funktionen kommit målgruppen till del, men den sammanlagda nyttan av funktionen bör utvärderas i ett helhetsperspektiv då den sannolikt också medför nytta för personer yngre än 65 år.

Vad gäller funktionen subventionerade akut- och utredningsplatserna för personer 65 år och äldre som befinner sig i akut hemlöshet utan missbruksproblematik är effekten mer oklar.

En fråga som bör utredas vidare är hur personer som är 80 år och äldre, saknar missbruksproblematik samt har stora behov av omvårdnadsinsatser i högre utsträckning ska kunna erbjudas insatser inom äldreomsorgens särskilda boendeformer. Detta då omvårdnadsinsatser relaterade till naturligt åldrande ligger utanför socialförvaltningens kompetensområde.

Förvaltningen konstaterar att de informationssatsningar riktade till stadsdelsförvaltningar som gjorts beträffande tillgängliga insatser för personer i målgruppen sannolikt har medfört ett ökat antal placeringar inom förvaltningens boende- och behandlingsenhet. Mot bakgrund av det finner förvaltningen att det är angeläget att fortsatt fokusera på information och dialog kring målgruppen.

Som en del av detta arbete kommer förvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor att under november månad genomföra en pilotutbildning i form av en halvdag som kommer att fokusera på målgruppen personer 65 år och äldre som lever i hemlöshet. Utbildningen kommer att omfatta genomgång av skrivelser i riktlinjer för ärendansvar mellan stadsdelsnämnder samt inom förvaltningen tillgängliga insatser för målgruppen. I förlängningen skulle ett sådant utbildningsupplägg kunna utgöra såväl ett bra komplement till funktionerna äldrelots och placeringssamordnare som en plattform för fortsatt dialog och kunskapsutveckling.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner redogörelsen för budgetuppdraget att följa upp arbetet med äldre hemlösa kvinnor och män, med tyngdpunkt på samverkan kring äldre med psykosociala problem.

Bilagor